

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Les produccions ceràmiques del País Basc durant l'època baixmedieval i moderna

Una aproximació arqueomètrica

Cristina Puig Barrachina

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

Capítol 8

Conclusions

Els resultats de la present Tesi Doctoral demostren l'existència d'una important i complexa activitat de producció ceràmica al País Basc durant l'època baixmedieval i moderna, així com d'una important xarxa comercial entre el País Basc i la resta de la península Ibèrica.

Les anàlisis han posat al descobert una gran multiplicitat i diversitat de produccions ceràmiques. Per una banda, en la mostra estudiada hi ha representades produccions de diverses provinences, és a dir, de diversos tallers ubicats tant a diferents zones del País Basc com a altres zones de la península Ibèrica. Així doncs, ha estat confirmada l'existència al País Basc d'una important xarxa productiva de materials ceràmics, durant el període baixmedieval i, sobretot, modern. En aquests tallers, ubicats a Salinillas de Buradón i a Bilbao, entre altres viles, es produïren diversos tipus ceràmics d'ús domèstic amb formes i funcionalitats diverses: ceràmiques majòliques, majoritàriament obra blanca o amb decoracions molt senzilles en verd o blau; ceràmiques vidrades, principalment de color melat i verd; i ceràmiques sense cap tipus recobriments vidrats.

A més a més, existiria també una important xarxa comercial, mitjançant la qual van arribar al País Basc ceràmiques provinents de diversos tallers coneguts i estudiats arqueomètricament (com per exemple, Sevilla, Manises, Terol, etc.), així com d'altres tallers de la zona del nord-oest peninsular, només coneguts a partir de les fonts escrites (com per exemple els de la província de Zamora). És a dir, una part significativa dels vasos ceràmics consumits en aquest període eren comprats a fora del

País Basc. Entre aquests destaquen, per una banda, les ceràmiques majòliques amb un alt valor estètic (sobretot quant a la seva decoració) i de gran qualitat tècnica, les quals són importades tant de tallers de la Corona de Castella com de la Corona d'Aragó. Per altra banda, destaquen també les ceràmiques amb una funcionalitat culinària (principalment olles) provinents molt probablement de tallers ubicats a la província de Zamora (Muelas del Pan i/o Pereruela de Sayago), amb una important tradició terrissera i comercial, sobretot amb el nord de la península i el sud de França, per la gran qualitat tècnica dels seus vasos ceràmics. A més a més, teules produïdes al País Basc haurien arribat a la costa atlàntica del Canadà, com a resultat de l'empresa pesquera basca.

Per altra banda, en la mostra estudiada hi ha representades diferents tècniques de producció, quant a la naturalesa de les argiles emprades, la varietat de preparacions de pastes, la diversitat de coccions, etc. És a dir, s'ha documentat la utilització, per part dels ceramistes, de diverses tècniques per tal d'obtenir diferents objectes ceràmics, a partir de les propietats del material emprat i del seu disseny formal. En general, les diferents tècniques documentades en les produccions del País Basc són més precàries que les tècniques emprades en la producció de les ceràmiques importades, les quals presenten una gran qualitat tècnica, tant pel seu alt valor estètic en el cas de les ceràmiques majòliques, com per les seves propietats mecàniques (resistència al xoc tèrmic) en el cas de les ceràmiques de cuina.

En conclusió, els resultats de la present Tesi Doctoral aporten dades innovadores i importants que contribueixen significativament al coneixement de l'activitat de terrisseria del País Basc durant el període baixmedieval i modern. Alhora, es plantegen també noves i interessants hipòtesis que futurs estudis hauran de confirmar o refutar.

Entre les seves contribucions més significatives d'aquesta Tesi Doctoral, cal tornar a remarcar el fet que fins al moment no existia cap estudi arqueomètric que caracteritzés aquestes produccions. Amb els resultats de la present Tesi Doctoral es disposa d'una identificació i caracterització molt acurada d'aquestes produccions. I això és realment important, ja que facilitarà la feina als arqueòlegs i servirà com a marc comparatiu per a les ceràmiques recuperades en excavacions del País Basc

i també d'altres zones, com per exemple, la vessant cantàbrica o la costa atlàntica del Canadà, on s'ubicaven els assentaments pesquers bascos. En aquest sentit, tot i no tractar-se d'una producció basca, la caracterització de la producció provinent de la província de Zamora, ha resolt la incertitud sobre l'origen d'un tipus d'olles molt característic, recuperat tant al País Basc i al sud de França, com al Golf de Sant Llorenç i les costes adjacents. Sorprenentment, totes les hipòtesis sobre el seu origen feien referència a diverses zones de França. Els resultats obtinguts, doncs, permetran aprofundir en les xarxes comercials establertes entre aquestes àrees, partint des del centre productor, ubicat molt probablement a Muelas del Pan o Pereruela (Zamora).

Cal assenyalar també que existeixen diversos factors que han condicionat i dificultat l'anàlisi i la interpretació dels resultats: la desconeixença a nivell arqueològic dels centres productors; la manca de referents, ja que es tracta del primer estudi arqueomètric sistemàtic realitzat sobre un nombre significatiu de ceràmiques d'aquesta àrea geogràfica i cronologia; i, finalment, les pròpies característiques de la mostra d'estudi. Per una banda, aquesta mostra és relativament petita per afrontar l'estudi de les produccions de materials ceràmics, d'ús domèstic i de construcció, durant aquest ampli període cronològic (ss. XIV-XVIII) en una àrea geogràfica tan extensa com és el País Basc. Per altra banda, l'heterogeneïtat dels individus ceràmics que conformen la mostra agreuja la complexitat dels resultats i de la seva discussió. Una heterogeneïtat que queda palesa en aspectes com la cronologia, la tipologia i la funcionalitat.

Amb relació a les futures línies de recerca, i pel que respecte a la mostra estudiada en la present Tesi Doctoral, seria interessant estudiar els vidrats i de les decoracions de les produccions basques identificades. L'avenç en la recerca en el present camp d'estudi, però, passarà necessàriament per una ampliació de la mostra d'estudi. Caldrà, doncs, realitzar un nou mostreig que, a diferència de l'anterior, haurà de ser aleatori i sobre una població més acotada, en referència a la seva tipologia i cronologia.

A part de les produccions basques, seria interessant seguir analitzant les produccions de l'àrea de Zamora, així com iniciar un estudi centrat en la zona del nord-oest

peninsular que, tal com apunten els resultats de la present Tesi Doctoral, presenta una dinàmica productiva diferent a la de les àrees de la Corona d'Aragó i de les zones del centre i sud peninsular.

Finalment, seria interessant també realitzar un estudi de les fonts històriques, ja que com s'ha vist en el cas de La Rioja o de Zamora, aquest tipus d'estudis aporten una valuosa informació complementària.